

Matkakertomus EAHI Lin konferenssista 2006

Europe as an open book
Romania, Cluj-Napoca 11.-16.9.2006

Osallistuin ensikertalaisena EAHI Lin konferenssiin, joka järjestettiin syyskuussa 2006 Romaniassa. Työskentelen Kansanterveyslaitoksella informaattikkona ja työssäni eräs ajankohtainen projekti on avoimen arkiston toteuttaminen. KTL:ssä on seurattu avoimen julkaisemisen asioita aktiivisesti useamman vuoden ajan ja laitoksen oman arkiston perustaminen on tärkeä tavoite tietopalveluyksikölle. Hain konferenssista ideoita ja rohkaisua projektin eteenpäin viemiselle ja muitakin virikkeitä ammatillisiin kiinnostuksen kohteisiini.

Konferenssi-ohjelma tarjosi runsaasti esityksiä avointen arkistojen suunnittelemisesta ja niiden perustamisesta. Muita aiheita olivat mm. hakuvälineet ja käyttöliittymät, näyttöön perustuva kirjastotyö, asiakkaiden tavoittaminen ja kouluttaminen sekä ammatillinen kehittyminen. Osallistuin avoimia arkistoja koskeviin sekä muihin kiinnostaviin, mm. näyttöön perustuvaan kirjastotyötä sekä kirjastotyön uusia haasteita käsitteleviin esityksiin.

Esitelmät oli jaettu kaikille yhteisiin osuuksiin ja rinnakkaisiin osuuksiin. Yhteiset osuudet johdattivat päivän aiheisiin ja rinnakkaisista osuuksista jokainen saattoi valita itseään eniten kiinnostavan. Perinteisten luentojen lisäksi ohjelmaan oli lisätty ns. empowerment-tilaisuuksia, joiden esitystapa oli käytännönläheinen ja kannusti kuulijoita osallistumiseen. Kaksi esitystä, joihin osallistuin, olivatkin konferenssin antoisimpia tilaisuuksia.

Avajaistilaisuus

Avajaistilaisuudessa EAHI Lin puheenjohtaja Arne Jakobsen toivotti osallistujat tervetulleeksi. Hän kertoi, että kyseessä on ensimmäinen Itä-Euroopassa järjestettävä EAHI Lin konferenssi, ja toivoi, että konferensseja järjestetään siellä tulevaisuudessakin. Bukarestin kansalliskirjaston johtaja Peter-Adrian Mircea kertoi Romanian kirjastojen historiasta. Kommunismi on vaikuttanut suuresti kirjastojen kehitykseen - tai pikemminkin kehittymättömyyteen - sillä näiden 50 vuoden aikana kirjastoihin ja niiden kokoelmiin ei panostettu. Lisäksi Bukarestin kirjasto paloi vallankumouksessa 1989 ja tuli vei mukanaan noin puoli miljoonaa nidettä. Kuulimme myös konferenssin olevan suurin Romaniassa koskaan järjestetty kansainvälinen tilaisuus. Konferenssiin osallistui yli kolmesataa osanottajaa 39 maasta, myös Euroopan ulkopuolelta.

Avoimia arkistoja koskevat esitykset

Avointen arkistojen projekteja esittelivät konferenssissa mm. Artemis Chaleplioglou Ateenasta, Aoife Lawton Dublinista, Elisabetta Poltronieri Roomasta, Miebet Wilhelm ja Oscar van Staveren Nieuwegeinistä Hollannista sekä Arne Jakobsen Oslost.

Artemis oli tehnyt omassa tutkimuslaitoksessaan kyselyn tutkijoiden asenteista avointa julkaisemista kohtaan. Asenteet olivat yllättävän negatiiviset, joten hänellä on paljon työtä asiasta tiedottamisessa ja asenteisiin vaikuttamisessa. Italialaiset olivat myös tehneet kyselytutkimuksen omassa organisaatiossaan: suuri osa tutkijoista oli tietoisia avoimen julkaisemisen hankkeista, lähes puolet oli jo julkaissut omaa tuotantoaan avoimesti verkossa ja puolet oli suostuvaisia julkaisemaan omaa materiaaliin ilman minkäänlaisia käyttörajoituksia.

Hollannin Nieuwegenin sairaalassa on pieni sairaalakirjasto, jota hoitaa neljä henkilöä osa-aikaisena. Heidän työmääränsä on yhteensä alle 2,5 henkilötyövuotta. Tästä huolimatta he ovat aloittaneet oman avoimen arkiston hankkeensa, joskin tehneet ratkaisunsa ehkä harkitsemattomasti. He ovat valinneet julkaisualustaksi Reference Managerin, joka ei ole OA-yhteensopiva. He ovat menestyneet aika hyvin artikkeleiden kokoamisessa, joten seuraava askel saattaakin olla julkaisualustan vaihtaminen.

Arne Jakobsenin empowerment-esitys avoimista arkistoista muistutti meitä asenteisiin ja toimintakulttuuriin vaikuttamisen tärkeydestä. Hän kuvasi julkaisujen avoimen saatavuuden kaksi tapaa: julkaiseminen open access -lehdissä, jolloin julkaisijoilta peritään maksu tai e-versioiden julkaiseminen artikkeleiden post- tai pre-printeistä. (Aiheesta löytyy lisätietoja artikkelista [Open access: implications for scholarly publishing and medical libraries.](#))

Arne Jakobsen näkee kirjastojen roolin avointen arkistojen luomisessa tärkeänä. Kirjastojen on luotava perusta avoimen arkiston toteuttamiselle, tarjottava avointa julkaisemista tukeva infrastruktuuri, hallittava työprosessia sekä tiedotettava tavoitteista ja vaikutettava asenteisiin. Juuri näitä asioita ryhdymme nyt tekemään KTL:ssä, sillä ymmärsin esityksestä miten tärkeää on luoda oikeanlaista toimintakulttuuria, vaikkei tekninen infrastruktuuri olisikaan vielä täysin valmis. Yhteistyö tutkijoiden taholta ja työprosessin organisointi ovat edellytyksiä avoimen arkiston onnistumiselle. Hankkeeseen tarvitaan tukea laitoksen hallinnolta, tutkijoilta, kirjastohenkilökunnalta ja tietojärjestelmistä vastaavalta yksiköltä. Hankkeen ylläpitämiseen tarvitaan osaamista ja jatkuvuutta - avoinkaan arkisto ei pysy elossa itseksensä.

Jakobsen esitteli oa-projektin vaiheita: Ensin luodaan strategia, joka voi olla hyvinkin kauaskantoinen. Seuraavaksi suunnitellaan työprosessi ja hallinnolliset järjestelyt. Kolmanneksi luodaan web-sivuille tietopaketti eri ryhmille, kuten opiskelijoille ja tutkijoille. Seuraavissa vaiheissa panostetaan markkinointiin, tiedotustyöhön ja koulutukseen, joilla vaikutetaan asenteisiin ja autetaan ihmisiä toimimaan ohjeiden mukaan.

Arne Jakobsen esitteli meille myös NORAn ([Norwegian open research archives](#)). NORAssa on haettavissa tällä hetkellä yhdeksän norjalaista avointa arkistoa, lähinnä yliopistojen ja korkeakoulujen arkistoja, jotka sisältävät noin 5600 kokotekstidokumenttia. Tein matkan jälkeen muutamia hakuja NORAssa. Aineisto vaikuttaa kiinnostavalta ja haku toimivalta, mutta puutteena hakutuloksen esityksessä näen sen, ettei viitteessä kerrota millaisesta aineistosta on kyse. Ilmeisesti aineisto on pääasiassa väitöskirjoja ja graduja.

Näyttöön perustuva kirjastotyö

Anne Brice Englannista piti empowerment-esityksen aiheenaan näyttöön perustuva kirjastotyö. Esitys jatkoi mainiosti siitä, mihin BMF:n juhlaseminaarissa marraskuussa 2005 jäätiin. Muistan Andrew Boothin esitelleen meille evidence based librarianship -käsitettä, teorioita (kuten SPICE-mallia) ja toki myös ajatusten käytäntöön viemistä, mutta silti Anne Bricen nyt pitämä esitys antoi enemmän pontta EBL:n toteuttamiseen käytännön työssä. Hän kehotti kiinnittämään huomiota kysymysten muotoiluun ja tiedonhakuun. Toisin sanoen, kun eteen tulee ratkaistava ongelma, kannattaa analysoida mitä se koskee ja tehdä kirjallisuushaku sopivasta tietokannasta - aivan kuten

neuvomme asiakkaitamme tekemään. Hän neuvoi myös turvaamaan lukuaikaa, jotta uusimman tieteellisen tiedon seuraaminen olisi mahdollista. Anne kertoi, että he ovat muodostaneet kollegoiden kesken Oxfordin yliopistossa lukupiirin, jossa jokainen osanottaja vuorollaan esittelee lukemansa artikkelin. Virittelemme nyt lukupiiritoimintaa myös BMF:n jäsenistössä.

Työkaluvalikolla asiakkaiden selaimiin

Aivan kuten hyvän ruoan kautta miehen sydämeen, voimme päästä hyvällä työkaluvalikolla asiakkaiden selaimiin. Hollantilainen Guus van den Brekel esitteli Groningenin yliopiston kirjaston tekemän Library Toolbarin, joka tarjoaa asiakkaille valikoituja rss-feedejä, elektronisia kirjoja, tärkeitä linkkejä ja kirjaston tiedotteita suoraan selaimen. Työkaluvalikko auttaa asiakkaita pysymään ajan tasalla heitä kiinnostavista asioista, kuten lehtien sisällysluetteloista ja yliopiston muiden tutkijoiden julkaisemista artikkeleista. [Conduitin](#) valmistama toolbar on ilmainen ja tietoturvallinen.

Olen kokeillut työkaluvalikon rakentamista KTL:n sisäiseen käyttöön ja sen tekeminen on hyvin helppoa. Työkaluvalikon avulla voi seurata tutkijoidemme julkaisemia artikkeleita, meille tärkeiden lehtien sisällysluetteloita ja siitä on suorat linkit mm. MOT-sanakirjaan, Terveysporttiin ja tärkeisiin tietokantoihin. Työkaluvalikon saa halutessaan piilotettua selaimesta ja tarvittaessa sen voi poistaa kokonaan. Päivitys tapahtuu hallinnointityökalulla ja muutokset päivittyvät automaattisesti käyttäjien selaimiin.

Lopettajaisseremonia ja EAHILin kokous

Lopettajaisseremonia oli lämminhenkinen. Tilaisuudessa jaettiin palkinnot parhaista esityksistä ja kiiteltiin järjestäjätahoja. Yleisöä tervehti lähetystö Krakowasta, joka toivotti osallistujat tervetulleeksi seuraavaan EAHILin workshoppiin Krakowaan syyskuussa 2007. Pirjo Rajakiili toivotti yleisön tervetulleeksi seuraavaan EAHILin konferenssiin Helsinkiin kesällä 2008.

Lopettajaisseremoniaa seurasi EAHIL:n kokous, jossa vahvistettiin hallituksen jäsenten valintaa koskenut äänestys. Arne Jakobsenin kausi puheenjohtajana päättyi, ja puheenjohtajana aloittaa Suzanne Bakker Hollannista. Uudeksi hallituksen jäseneksi valittiin mm. Pirjo Rajakiili. Kokouksessa päätettiin elektronisen äänestyksen aloittamisesta koskien hallituksen valintaa.

Krakowan tervetulokomitea.

Konferenssin anti

Osallistuin konferenssiin Lehtimarketin apurahalla. Hakemuksessa mainitsin konferenssin olevan tärkeä avoimen arkiston hankkeellemme sekä muille ammatillisille kiinnostuksen kohteilleni ja haluavani lisäksi tutustua alalla toimiviin ihmisiin. Konferenssi vastasi odotuksiani todella hyvin ja monella tapaa ylitti odotukset. Sain esityksistä paljon virikkeitä, uusia ideoita ja työkaluja, vahvistusta hankkeiden eteenpäin viemiselle ja konkreettisia esimerkkejä niiden toteuttamiseen.

Esitykset ja ihmisten kanssa keskusteleminen antoivat yllättäen pontta myös intranet-projekttillemme. Olen mukana tekemässä KTL:n uutta intranettiä, joka toteutetaan wiki-pohjaisena. Tästä alustasta pystytään helposti luomaan rss-feedejä, ja voimme käyttää edellä kuvatun kaltaista työkaluvalikkoa myös intranetin seuraamiseen. Selvästi näkyvä yhteisöllisyyden kasvu verkkojulkaisemisessa tukee ajatustamme wiki-pohjaisesta intranetistä. Tavoitteena on julkaisemisen helppous ja vuorovaikutteisuuden lisääminen.

Muiden EAHILin jäsenten tapaaminen ja tutustuminen kollegoihin oli hyvin antoisaa. Kuulin heiltä millaisissa työympäristöissä informaattikkoja työskentelee esim. Prahassa ja Ateenassa, millaisen koulutuksen he ovat saaneet, millaisia suunnitelmia heillä on meneillään, jne. Huomasimme, että samanlaisia kehityshankkeita on alkamassa tai meneillään useissa organisaatioissa. Aiomme pitää yhteyttä toisiimme, jotta voimme vaihtaa kokemuksia ja auttaa toinen toisiamme työssämme.

Barbara Rosinka Krakowasta, Katja Hilska Helsingistä ja Artemis Chalepioglou Ateenasta.

Lisätietoa

Konferenssin sivut: [EAHIL 2006](#)

Esitykset: [Scientific Programme](#)

[EAHILin kotisivut](#)

Blogeja:

[Blogspot Eahil 2006](#)

[Nowhere North](#)